

Warszawa, dnia 11.06 2015 r.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

BM-1-071-214/15/2
150612-00549
DSO-I-071-39/15
Dot. BPS/043-74-3215-MS/15

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 12.06.15.
nr 2395 podpis *paciorek*

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 12.06.15
nr 3737 podpis *[signature]*

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Odpowiadając na oświadczenie złożone przez Państwa senatorów podczas 74. posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 7 maja 2015 r. poświęcone problemowi odbierania dzieci rodzicom z powodu tzw. „niewydolności wychowawczej”, uprzejmie informuję.

W aktualnym stanie prawnym kryterium warunków socjalnych i bytowych rodziny naturalnej nie stanowi samodzielnej i jedynej przesłanki, na podstawie której sąd decyduje o umieszczeniu w pieczy zastępczej, czy to rodzinnej, czy instytucjonalnej.

Podstawę ingerencji sądu opiekuńczego w wykonywanie władzy rodzicielskiej stanowi całokształt okoliczności świadczących o niewydolności wychowawczo – opiekuńczej rodziny. Nie można jednak wykluczyć, że brak dbałości o zapewnienie dziecku odpowiedniej diety, czy też przebywanie małoletniego w warunkach socjalnych będących zagrożeniem dla jego zdrowia, a nawet życia, stanowić będzie uzasadnioną podstawę do ingerencji sądu opiekuńczego w zakres władzy rodzicielskiej.

Uzasadnieniem do podjęcia przez sąd decyzji o odizolowaniu dziecka od środowiska rodzinnego w celu należytej ochrony jego dobra jest całokształt zebranego w sprawie materiału dowodowego. Dlatego przed jej podjęciem konieczne jest poczynienie ustaleń co do zaistnienia przesłanki w postaci zagrożenia dobra dziecka. Badanie przez sąd opiekuńczy przyczyn zaistniałego stanu zagrożenia jest niezbędne w kontekście doboru właściwych środków ingerencji w zakres władzy rodzicielskiej. Bez zaistnienia tej przesłanki wdrażanie

jakichkolwiek oddziaływań zewnętrznych, nawet ze strony uprawnionego organu, stanowiłoby nadużycie w zakresie autonomii rodziny.

Przepis art. 109 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, dalej: K.r.o. (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 583) zezwala sądowi opiekuńczemu na wydanie odpowiednich zarządzeń, jeżeli dobro dziecka jest zagrożone.

Jednym ze środków, z którego może skorzystać sąd opiekuńczy w przypadku zagrożenia dobra dziecka, jest umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Wyjątkowość tego środka polega na tym, że jego zastosowanie winien sąd rozważyć w ostateczności, gdy „środowisko rodzinne wywiera ujemny wpływ na wychowanie dziecka albo gdy rodzice nie są w stanie poradzić sobie z codziennymi problemami wychowawczymi” (uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 1976 r., III CZP 46/75, OSNCP 1976, nr 9, poz. 184).

Winien on być zresztą stosowany przy uwzględnieniu przepisu art. 9 ust. 1 *Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.* (Dz. U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526, z późn. zm.), dalej: Konwencja, zgodnie z którym Państwa – Strony zapewnią, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli, z wyłączeniem przypadków, gdy kompetentne władze, podlegające nadzorowi sądowemu, zdecydują zgodnie z obowiązującym prawem oraz stosowanym postępowaniem, że takie oddzielenie jest konieczne ze względu na najlepiej pojęte interesy dziecka. Taka decyzja może być konieczna szczególnie w przypadkach nadużyć lub zaniedbań ze strony rodziców, gdy każde z rodziców mieszka oddzielnie, a należy podjąć decyzję odnośnie do miejsca pobytu lub zamieszkania dziecka.

W przypadkach skrajnych ustawodawca dopuszcza możliwość natychmiastowego odebrania dziecka. Zgodnie z przepisem art. 12a ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.), w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks karny* (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Przesłanką ustanowienia pieczy zastępczej dla dziecka, zgodnie z przepisem art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy*

zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332, z późn. zm), dalej: u.w.r. i s.p.z., jest niemożność zapewnienia mu opieki i wychowania przez rodziców.

Prowadzone przez sąd opiekuńczy postępowanie służy zatem wyjaśnieniu, przy pomocy dostępnych i niezbędnych w danej sprawie środków dowodowych, sytuacji opiekuńczo – wychowawczej dziecka i istniejących zagrożeń stanowiących przeszkodę dla skutecznej realizacji jego prawa do pełnego i harmonijnego rozwoju, które gwarantuje Konwencja, a następnie rozstrzygnięcia o potrzebie ingerencji w obszar władzy rodzicielskiej, a w razie uznania jej za niezbędną – doborze najodpowiedniejszego środka. Konsekwencją zainicjowanego postępowania wcale nie musi być odizolowanie dziecka od środowiska rodzinnego, istnieje chociażby możliwość zobowiązania rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny, realizowania innych form pracy z rodziną, określonych w przepisach u.w.r. i s.p.z. lub skierowania rodziców do placówki albo specjalisty zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc, z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń (art. 109 § 2 pkt 1 K.r.o.).

Decyzja w tym przedmiocie stanowi wyłączną kompetencję sądu opiekuńczego.

Celem orzeczenia ograniczającego władzę rodzicielską nad dzieckiem jest przywrócenie rodzinie na przyszłość jej funkcji wychowawczej.

Uczestnicy postępowania – rodzice mają możliwość zakwestionowania orzeczenia sądowego poprzez wniesienie od niego środka odwoławczego.

Spowoduje to kontrolę słuszności zastosowanego rozwiązania przez sąd odwoławczy, który w przypadku uznania jego nieprawidłowości może postanowić o zmianie orzeczenia bądź też jego uchyleniu i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Jest to jedyny właściwy tryb do zweryfikowania prawidłowości orzeczeń sądowych.

Ocena w tym zakresie przez Ministra Sprawiedliwości w ramach zewnętrznego nadzoru administracyjnego nie jest możliwa. Czynności z zakresu nadzoru administracyjnego nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli (art. 9b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – *Prawo o ustroju sądów powszechnych*, t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 133, z późn. zm.).

W świetle aktualnych uregulowań prawnych brak jest podstaw do podejmowania w ramach zewnętrznego nadzoru administracyjnego wykonywanego przez Ministra Sprawiedliwości czynności nadzorczych w indywidualnej sprawie.

W kontekście zawartej w oświadczeniu sugestii, czy nie lepiej byłoby przeznaczyć środki przeznaczone na koszty związane z pobytem dziecka w pieczy zastępczej na edukację w kierunku zasad zdrowego żywienia lub na bezpośrednią pomoc rodzinom dotkniętym problemami finansowymi, trzeba podkreślić, że wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka należy do zadań pomocy społecznej (art. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163, z późn. zm.). Obowiązkiem podmiotów korzystających z pomocy społecznej jest współdziałanie, na zasadzie wzajemności, w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

2 *Carvianer*
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Wojciech Hajduk
PODSEKRETARZ STANU